

Gnojnice živinske ali straniškega gnoja zadostuje 3 do 5 litrov velikemu drevesu, — pepela 1 1/2 do 2 litra, — kalija 60 do 100 gramov v 4 do 5 litrih vode. Manjša in mlajša drevesa potrebujejo seveda manj gnoja.

Razne reči.

* Za napravo prunel je najbolje vzeti še ne popolnoma zrelih češpelj. Delo samo vrši se pa tako: Češplje se olupijo (obelijo) kolikor mogoče natanko. Kadar so olupljene, neso se takoj v zaboj, kjer se puste v žveplenem dimu dobrih par minut, da postanejo lepo rumene, a ne rjave. Potem se denejo na solnce ali pa v dobro sušilnico (naše navadne domače sušilne peči ne ustrezajo), da dobro zvenejo; nato se vzamejo koščice iz njih na nasprotni strani peclja. Po vsem tem se tako stiskajo z dlanmi, da postanejo lepo okrogle in da dobodo podobo posušenih smokev, kakeršne se v navadnih vencih kupujejo po štacunah. Ko smo jih tako pripravili, denemo jih zopet na lese ali druge deske in na solnce par dni, da se do dobrega osuše. Potem se vložijo v zaboje, katerim se strani prevrtajo. Vkladajo se pa tako, da se na dno dene dobra lega prunel, na njo pa breskovega listja, ali pa še bolje lavorikovega: na to pride zopet lega prunel, lega listja in tako dalje. Zdaj se spravijo prunele za poznejšjo rabo ali prodajo.

* Zoper uši po listji vrtnih rož in drugih raslin. Da je ta mrčes silno škodljiv rastlinam, ker jim sok izpira in se strašansko hitro množi, znano je dobro vrtnarjem in raznih cvetlic prijateljem, ki pa tudi vedo, da se mnogo zoper ta mrčes priporoča pomočkov, ki nič ne pomagajo. Časnik bolčanske družbe kmetijske priporoča sledeče sredstvo, katero hvali, da je zanesljivo: Mrtva riba naj se pusti v skledi vode toliko časa ležati, da voda prav zelo smrdi. S to vodo naj se poškropi ušiva rastlina. Če se to par dni zaporedoma stori, pomori se mrčes brez škode rastlini, — seveda treba tako poškropljeno rastlino, če je bila v sobi, nesti venkaj, da izgine smrad.

* Ne obrezovati spomladi živih mej! Navadno je, da ljudje spomladi, večkrat še celo o kresu obrezujejo žive meje belega trnja in druge, pa ne pomislijo, da s tem pokončujejo koristnim ptičkom potrebna gnezdeca, po katerih starke imajo mlade. Vlada v Kaselu je to napako s posebnim ukazom nedavno prepovedala in velela, da se obrezovanje živih mej sme le vršiti od 1. oktobra do 1. marcija.

* O obiranju sadja. Stara in vsakemu znana je izkušnja, da rahlo in varno obiranje obvaruje zrelo sadje, pritiskov in ran, in da se tako obrano sadje drži dolgo. Pri obiranju iztaknili so pa izkušeni sadjarji še drugo: oni namreč ne obero vsega sadja na drevesu na edenkrat, ampak najprej samo najbolj zrelo in debelo sadje, vse slabejše pa še puste. S tem se obrne vsa drevesna redilna moč v korist ostalemu sadju, ki se kmalu

doredi in dozori, da je po vsem enako prvič obranemu. Ako se najde pri drugem obiranju še slabejšega sadja, ravna se enako kakor prvič, in s tem se prav izdatno pomnoži pridelek, slabega pa je le prav malo.

Vprašanja in odgovori.

K drugemu odgovoru na 172. vprašanje nam piše vprašalec gospod J. S. v D.: Odgovor Barjanov se nič ne ujema z mojo pritožbo. Zemlja, v kateri mi gre pesa v cvet, prerahljana je dobro, kajti namenjena je bila za vinograd in čez meter globoko prekopana. Tudi letos sem sadil peso na njivo, ki je bila nad pol metra globoko prekopana, pa vendar ni bilo nič boljše. Slana pa tudi ni vzrok, ker meseca aprila pri nas tako rekoč slane niti ne poznamo. — K temu pristavljamo tudi mi, ki so nam razmere na Primorskem znane, da je bil prvi naš odgovor na to vprašanje vendar le pravi, in prepričani smo, da je krivo podnebje in pa zaradi podnebja že prevrženo t. j. degenerirano seme. Strokovnjak o pridelovanju pese Rimpas piše v „Landw. Jahrbuch“ za l. 1876. na 31. in za l. 1880 na 191. strani, da gre pesa v seme, ako je prezgodaj ali pregloboko, sejana in ako vreme rast zadržuje. Kdor pozna Primorske razmere, ve, da je tamošnje podnebje vse drugačno nego po tistih krajih, koder so peso vzgojili takšno, kakeršno imamo danes in jo hočemo imeti. To, kar je pri Trstu mesec april, je na pr. na Češkem mesec junij, a Primorec vendar zato ne more pese sejati eden ali dva meseca poprej, ker potem pride pesa vsled podnebja celo v razmere, v katerih mora iti v cvet. Ne rečemo pa, da bi na Primorskem ne mogli pese pridelovati, o tem nam za Primorsko manka izkušenj, prepričani pa smo, da je dobro seme iz krajev, koder rodi dobra pesa, poglavitna reč. Da so največ podnebne razme o prvi rasti krive, da gre pesa v seme, dokazuje nam pridelovanje glavnega zelja po Vipavski dolini in v Furlaniji. Tudi tam ne morejo pridelovati zelja iz doma sejanih sadik, ampak pridelujejo jih po visoko ležečih, mrzlih planjavah Nanosovih. Prepričani smo, da bode tudi g. vprašalec imel dober uspeh s peso, ako kupi pesnih sadik na pr. v Logaškem okraji.

Vprašanje 204. Iz prejšnjih let se spominam, da je nekdo na Kranjskem izumil k ročnim mlatilnicam pravo, s katero se dado ti stroji brez vsakega truda goniti. Ker je delo z ročno mlatilnico res mučno in nad vse težavno, rad bi zvedel, ali je kaj na tem ali ne, in če je kaj vredno, kedo izdeluje take priprave? Ker je bilo ob svojem času o tem brati v „Novicah“, zato mislim, da je bila reč v zvezi s kmetijsko družbo in da Vam je zato znana. (J. Ž. v G.)

Odgovor: Vsa ta reč nam je dobro znana. Dotično pripravo je izumil neki Lakota na Dovjem, a priprava ni nič vredna, kar je samo ob sebi umevno, kajti kdor

bi hotel kaj takega izumiti, moral bi znati več nego čarati. Pri nas je glede strojev med kmetovalci še mnogo čudnih nazorov, zato hočemo prav na kratko nekaj opomniti. Velika večina naših kmetov je prepričana, da vsa kmetska dela in kar je ž njimi v zvezi, more razumeti le kmet, gospod pa da je preneumen, da bi to razumil. Ker se pa rabi v kmetijstvu mnogo strojev, zato je bilo dosti bolj prebranih kmetijskih rokodelcev, ki so hoteli fabriške stroje zboljšati, ali pa narediti, da jih bode lažje goniti. Zlasti so to poskušali z ročno mlatilnico. Ko bi ti ljudje vedeli, kaj je „delo“, nikdar bi ne bili tega izkušali, ker vedeli bi, da je to nemogoče. Da se kako „delo“ zvrši, rabimo kako silo, primeren čas in gotovo pot. Za vsako delo, ki je hočemo zvršiti, moramo toraj imeti silo, čas in pot. Ako pri eni reči kaj prihranimo, pa pri drugi izgubimo. Vzemimo vzgled: Ti popravljaš streho, 100 opek moraš znositi na streho. Vselej neseš 10 opek in porabiš za pot $\frac{1}{2}$ ure. Da vse „delo“ zvršiš, rabiš svojo silo ali moč, 10 četrti časa in pot moraš desetkrat premeriti. Hočeš li časa in poti prihraniti, vzemi namesto 10 opek vselej po 20. Delo bode eno in isto, t. j. znosil bodeš tudi 100 opek na streho, in sicer v 5 četrtih časa, in polovico manj pota bodeš potreboval, a zato bodeš moral še enkrat toliko sile ali moči porabiti. Z drugimi besedami: Prihranil si polovico časa in pota, zato si pa v polovici časa še enkrat toliko sile porabil. Tako je tudi z ročno mlatilnico. Da z mlatilnico na pr. omlatimo snop žita, moramo v ta namen porabiti gotovo silo, na pr. štiri mlatiče, kateri gonijo stroj, recimo eno minuto, in ki ob tem delu 30krat zavrte kolo. Recimo, da hočemo silo zmanjšati. Zato bomo naredili več kolo (oziroma vinto), in stroj se bode lažje gonil. Ker bode sedaj kolo večje, bomo ga res lažje gonili, a pot, katero imajo roke narediti ob vrtenji, bo večja, in zato ne bomo mogli kolesa v eni minuti 30krat zasukati, pa tudi ne snopa v tem času omlatiti. Pridobili smo torej pri sili, a izgubili pri potu in času, oziroma pri hitrosti. Pri mlatilnih strojih je pa tudi hitrost važna, kajti ako stroj ne gre dosti hitro, onda ne mlati ali vsaj ne pravilno. Tudi priprava, katero je izumil Lakota, ima razen napake, da je sploh napačno sestavljena, tudi to, da bi se o pravilni sestavi sicer sila prihranila, a pri hitrosti bi se pa izgubilo. Pa tudi to velja le v teoriji, v resnici je pa z Lakotovo napravo stroj še težje goniti nego brez nje, ker tu sodeluje še drgnjenje, trenje itd., ki vse skupaj ovira pregibanje. Pri kmetijskih strojih je le do tega, koliko en stroj dela opravi in koliko to delo stoji, in ali se izplača stroj kupiti ali ne. O tem pa hočemo o priliki kaj več pisati.

Vprašanje 205. Prosim, naznanite mi v prihodnji številki „Novic“ grajščine, katere so kmetijski družbi znane na Avstro-Ogrskem. (J. G. v V.)

Odgovor: Ko bi ne bili vajeni „čudnih“ vprašanj, čudili bi se temu vprašanju, oziroma gospodu vprašalcu,

ki more kaj takega vprašati, oziroma zahtevati. Samo na Kranjskem nam je znanih nad 100 grajščin, katerih Vam tu ne moremo naznaniti, ker nam manka volje, časa in prostora in ker bi to nobenega izmed drugih čitateljev ne zanimalo. Ako hočete zvedeti vse avstrijske grajščine, oziroma naslove njih lastnikov, naročite si dotične adresne knjige, in dobili bode več tisoč naslovov.

Vprašanje 206. Mlada krava, katere prvo tele sem oddal pred 8 dnevi mesarju, ne pusti se sedaj mlesti, čeravno smo jo vadili, ko je imela še tele. Kaj naj ukrenem, da kravi odpravim to razvado? (T. Š. v O. na Štajarskem.)

Odgovor: Če je krava pustila teletu sesati in se sploh takrat, ko je imela še tele, dala za seske prijeti, je znamenje, da krava ne ovira molžnje toliko zaradi drgnevja po sescih, kolikor zaradi tega, ker hoče mleko ohraniti teletu, ki ste ga ji odstranili. To se pri mnogih kravah pripeti, zlasti pa pri mladih. Take krave se upokorijo, ako se jim med molžo ena sprednjih nog dvigne. Tudi trdijo, da postanejo krave mirne, ako se jim dene na križ precej nad repom mokra, mrzla ruta. Skusite oboje. Ako pripravite kravo, da se da nekaterikrat mirno mlesti vsled enega ali drugega sredstva, gotovo se kmalu odvadi brcanja med molžo.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

195.

Kava v Egiptu in Carjemgradu. Neprijatelji kave. Kava v Indiji.

Ni trajalo dolgo, pa je od Adena dospela kava v Meko. Tu so se shajali božjepotniki z vseh krajev, pa so se s kavo upoznali, in njim na ljubo so odprli tu prve javne kavane. Božjepotniki so raznesli kavo sedaj po vsej Arabiji. Arabske kavane so začele koj s početka znamenito vzdigati društveno življenje. Tu so se sedaj začeli shajati igralci, da pri šahu kavo srebajo; tu so se našli prijatelji, da se v živahnem razgovoru zabavajo; le-sem so pritiskali ljudski pesniki in narodni pravljicarji, ker so vedeli, da hočejo prav tu dobiti največ zahvalnega ljudstva, katero hoče njihove pesni in pravljice rado poslušati.

Z Arabije je došla kava kmalu v Egipt. S početka šestnajstega stoletja nahajmo v Kaoiri že več kavan, a 1630. l. jih je bilo do 1000. Te kavane so postale šole modrosti, kakor so jih sami nazivali. V kavanah so se zbirali razni postopači, pri katerih so dobro grebli godci, pesniki, pravljicarji, čarobniki, plesači in njim enaki svet.